

Bősze Péter

Létige + határozói igenév, avagy létige + befejezett melléknévi igenév?

Hozzászólók: Berényi Mihály, Keszler Borbála, Kocsis Zsuzsanna, Kovács Éva, Lengyel Klára, Ludányi Zsófia

A létige (*van, volt* stb.) + határozói igeneves (*-va, -ve*) szerkezetet évtizedek óta németesnek (germanizmusnak) tartjuk, és kárhozzátjuk. Az orvosi irodalomban ritkán olvassuk például, hogy *a daganat el van távolítva, a daganatot eltávolították* helyett. Ezzel kapcsolatban Tótfalusi István a következőket írja (Tótfalusi I. 44 tévhit a nyelvről és nyelvünkről. Tinta kiadó. 2016, 142–143.): „A létige és a határozói igenév használata nem hibás, ellenkezőleg, egyedülálló magyar sajátosság. Tévhit, hogy germanizmus lenne: a legrégebbi nyelvemlékeinkben ezrével találunk rá példát (*Meg van írva..., zöldre van a rácsos kapu festve. Levágva népünk ezreit...*). De a köznyelvben is mindennapos (*Meg vagyok veled áldva. Le vagy...*). „Régebben a babona vallói az általános alany, vagyis a többes harmadik személy használatát tanácsolták e »vétesség« megkerülésére, vagyis hogy mondjuk így: *a rácsos kaput zöldre festették, az ablakot bezárták* stb. rossz tanács, mert az ilyen szó szerkezet más, mint amit ki akarunk fejezni. *Amint a szobába léptem, láttam, hogy az ablakot bezárták* – de hisz nem azt akarom közölni, hogy egy vagy több személy az ablak becsukásával fáradzott éppen, hanem, hogy az ablakot zárt állapotban találtam. Ezt pedig a személyragozott ige nem fejezheti ki, csak a határozói igenév: *az ablak zárva volt.* [...]”

Az elmúlt fél évszázadban új divat kapott lábra: a legtöbben más, immár valóban súlyos hibával igyekeznek a vélt hibát kiküszöbölni: *A szállítási kapacitás biztosított. A megegyezés lehetősége kizárt. Mindenki elszánt a jelentős lépésre.* Az ily módon ajánlott megoldás tehát: a létigét nem a határozói, hanem a befejezett melléknévi igenévvel kell összekapcsolni. Nézzük csak meg németül! *Die gegebene Möglichkeit:* 'az adott lehetőség'; *Die Möglichkeit (ist) gegeben:* 'a lehetőség adott'. Íme, a német minta pontos másolásával sikerült előállítanunk a százszázalékos germanizmust.”

Tudatlanságom az oka, hogy magam is áldozata voltam, vagyok ennek a tévhitnek. Így tanítottak.

HOZZÁSZÓLÁSOK

Berényi Mihály

Hajdanában, ha valamilyen irányba mutató változást (akkor tendenciát, ma trendet) észleltünk a közbeszédben, mindig a magyart tanító osztályfőnökünk szavai jutottak eszünkbe („Ez hiba! Ez germanizmus!”). Közben a Monarchia által ránk kényszerített német nyelvre gondoltunk. (Olyasmi ez, mint az, hogy „Magyar ember sörrel nem koccint!”) A közbeszéd nem gondolt semmire, a *Be van zárva az ajtó?* és a *Bezártatok az ajtót?* között csendes, de tartós dulakodás kezdődött. Én ma is azt kérdezem az ezért felelős személytől, hogy *Becsuktad az ajtót? Az El lett felejtve!* válasz adója kibújik a felelősség alól, nem azt mondja: *Elfelejtettem.* A *Meg van írva az előadás?* helyett azt kérdezem: *Megírtad az előadásodat? Az Amikor a szobába léptem láttam, hogy az ablak zárva volt.* helyett ezt válaszolnám: *Amikor a szobába léptem, bezárt ablakot láttam.* Álláspontom érthető, hiszen a 84. évemet taposom.

Szerintem nem helyes az „Amint a szobába léptem láttam, hogy az ablakot bezárták” mondatból levont következtetés: néhány személy az ablak bezárásával foglalkozott. Ha ezt akarnám közölni, a mondat így hangzana: „Amikor a szobába léptem láttam, hogy bezárják az ablakot.” A hibás következtetés még nem jelent hibás mondatot.

A *Die Möglichkeit ist gegeben* az én fordításomban nem a *lehetőség adva van*, hanem a *lehetőség adott*. Hasonlóan a *ház lakva van* helyett a *ház lakott*.

Egyébként a köznyelvből nem lehet kiirtani a *le vagy te...!, be van rúgva, ki vagy rúgva!, el van szúrva* kifejezéseket, függetlenül attól, hogy hibásak vagy nem.

Keszler Borbála

Egyetértek Lengyel Klárával a határozói igeneves szerkezetekkel kapcsolatban. Hozzátevé, hogy kivételek mindig vannak, én például nem mondanám azt, hogy *meg van tanácsolva* ige *el van sápadva*.

A befejezett melléknévi igenevekkel kapcsolatban is igaz van, tehát csak akkor használjuk állítmányként a befejezett melléknévi igenevet, ha nem állapotot, hanem tulajdonságot fejez ki (azaz melléknévvé vált). Az orvosi nyelvi példák azt mutatják, hogy egyes esetekben már tulajdonságot jelentő szónak (melléknévnek) tartják az orvosok a befejezett melléknévi igenevet, például a *megtartott* és a *fokozott* esetében.

Kovács Éva

-va, -ve: Egyetérték Tótfalusival, bár nem mondanám egyedülálló magyar sajátosságnak. Nem is germanizmus, lehetne latinizmus is. Egyszerűen jellemző az indoeurópai nyelvekre, pl. az oroszra is. A magyar nyelvbe hogyan került be, nem tudom, mert nem vagyok magyar szakos, egy biztos, hogy jelen van a legrégebbi írott nyelvben és a népi szóhasználatban. Például: Az én nagyapám, egyszerű emberként használta, a *föld fel van szántva, be van vetve, a termés be van gyűjtve, Mari néni halva van, halva fekszik, ki van terítve* stb. Miért? Ahogy Tótfalusi írja, valamilyen „állapot” kifejezése, ez ebben az esetben, – mint a latin grammatikában, – állapothatározó. A Mari néni példája kitűnően mutatja azt az állapotot, szituációt, hogy meghalt, de még nem temették el! A *meghalt* befejezett igét is használta a nép, amikor azt akarta kifejezni, hogy „na, szegény, vége lett/van a szenvedésének”. Az is igaz, hogy az általános alany kifejezésére is szolgál. „Az ember mondja = man sagt” változat igazán germanizmus. Tehát nyugodtan használjuk, mert némely esetben pontosabb a mondanivalónk!

Befejezett melléknévi igenév: Túllövés a célon esete áll fent; igen helytelen. A germanizmus átvétele pedig szintén hibás! *Die gegebene Möglichkeit* 'az adott lehetőség' – befejezett melléknévi igenév mint jelző, tehát jelzős szerkezetben szerepel, ami lehet a mondat alanya (*az adott lehetőség megteremti a valamit...*).

Die Möglichkeit (ist) gegeben 'a lehetőség adott/adva van' – befejezett melléknévi igenév + létige a németben a Zustandspassivum = állapotot kifejező passzív szerkezet. A mondat folytatása a magyarban és a németben is egy célhatározói vagy célzatos mellékmondat (*a lehetőség adott /adva van, hogy valamit csináljunk*).

Kocsis Zsuzsanna

A fent leírt kérdés, véleményem szerint, a nyelvtani túlhelyesbítés iskolapéldája. Adva van egy nyelvtani szerkezet, amelyet a beszélők nem megfelelően, ha úgy teszük, hibásnak minősítenek. Hogy ez a minősítés mi alapján történik, annak számos oka lehet. A nyelvünk folyamatosan formálódik és változik, ennek következtében egyes kifejezések, de még szó szerkezetek is, előbb régiesnek, később meg hibásnak is tűnhetnek a nyelvhasználó szemével. Ezeket a „hibákat” a magyar közvéleményben előszeretettel tulajdonítják más nyelvek hatásának, vélt vagy valós párhuzamok és összefüggések alapján. Mindez akkor is megtörténhet, ha a nyelvi

jelenség kialakulására nem volt hatással más nyelv, erre láthattunk példát.

Ha a beszélők tudatában egy jelenség (itt a nyelvtani szerkezet) megkapja a „hibás” minősítést, igyekeznek másik, általuk helyesnek vélt, szerkezetet (ha úgy tetszik megoldást) alkalmazni a (szerintük) kérdéses helyett. Teszik ezt akkor is, ha a mondatok jelentése így módosul, ugyanis annyira félnek az esetleges nyelvi hiba elkövetésétől a beszédben, hogy inkább túlhelyesbített alakot használnak. A nyelvhasználó szeret „biztosra menni”. A két szerkezeti megoldás, jelenleg párhuzamosan létezik egymás mellett, hogy melyik lesz a „győztes” az most még nem mondható meg. A nyelv kiveti magából azt, amire nincs szüksége, bármennyire is tartja azt a mindenkori nyelvhasználóknak szépnek vagy helyesnek. Egy nyelvi szerkezet sorsa azon múlik, hogy a beszélők tömegesen (sokszor tudat alatt) elég hasznosnak tartják-e az egyik vagy másik jelenséget ahhoz, hogy sokáig használják.

Lengyel Klára

A nyelvtannal foglalkozó nyelvész egyik szeme sír, a másik nevet, ha Tótfalusi István idén kiadott könyvének részletét olvassa. Tudniillik nagyszerű, hogy ismét fölmerül a régi kérdés, és kár, hogy az idézett magyarázat szakmai hibákat is tartalmaz. A fenti cikk helyett Szepes Gyula *Ne légyen egy nap, egy perc elveszítve* (1) című tanulmányát ajánlom, mely szépen felépített, következetes formában, sok példával, több oldalról tárgyalja a kérdést. Mi pedig felejtjük el Tótfalusi István részletezését, és nézzük a kérdést önmagában!

A létige és a határozói igenév összekapcsolása valóban nem germanizmus, hanem a természetes (hétköznapi és szépírói) magyar nyelv egyik sajátos és valóban különleges szerkezete. Például: *A sajt le van reszelve; A fakanál nyele meg van görbülve; El vagyok keseredve; Ebben a faluban nagyon el lesztek szigetelve a barátaitoktól; Nem lennék meglepve, ha százán is eljőnnének*. Különlegesen nevezem a szerkezetet, mert a fogalomkifejezésen túl jó néhány nyelvi jelenséget sűrít magába. Tömören: a szerkezet személyek, dolgok stb. megváltozott állapotát fejezi ki, méghozzá olyan statikus állapotát, amely dinamikus külső ráhatás vagy belső történet eredményeképpen alakult ki. A *van* + határozói igenévi szerkezetet éppen ezért legtöbbször tárgyias igéből hozzuk létre (a szenvedő igékhez hasonlóan) például: *bekötötték – be van kötve; szétverték – szét van verve; rendbe tették – rendbe van téve*. Nem szándékos ráhatás, általában a belülről történő állapotváltozás igéből is megalkothatjuk az állapotváltozás tartós eredményét kifejező határozói igenéves szerkezetet (*megdöbben – meg van döbbenve, kipirosodik – ki van pirosodva, eldől – el van dőlve*).

A *van* + határozói igenév szerkezet használatát akkor érezzük helytelennek, ha:

- nem tárgyias ráható igéből hozzák létre (*a gyerekekkel foglalkozik – *foglalkozva van a gyerekekkel*);

- a kiinduló ige maga is statikus, állapotot fejez ki (*elaludt* – *el van aludva);
- az ige nem ráható (*felmászik* – *fel van mászva);
- a szerkezet állapotjelentése dinamikus tartalmat is hordoz (*beszorul* – *be van szorulva* – de: **A kulcs be lett szorulva a zárba*).

A -t/-tt képzős befejezett melléknévi igenév jelentése valóban hasonlít a létige + határozói igenév kapcsolatának jelentéséhez, tudniillik szándékos, állapotváltoztató cselekvés vagy belső történet eredményét fejezi ki, csakhogy jelző szerepében. Például: *A sajtot lereszelik* (állapotváltoztató ige); *A sajt le van reszelve* (létige és állapotváltoztató határozói igenévvél); *A lereszelt sajt a tányérban van* (befejezett melléknévi igenév minőségjelzői szerepben). Vö. ehhez hasonlóan: *A fakanál meggömbül* – *A fakanál meg van gömbülve* – *A meggömbült fakanál*; *Elkeseredtem* – *El vagyok keseredve* – *Az elkeseredett gyermek*; *Elszigetelik a falut* – *A falu el van szigetelve* – *Az elszigetelt falu*. A befejezett melléknévi igeneveket csak akkor használjuk állítmányi szerepben, ha a jelentésük megváltozik, és sokkal inkább tulajdonságot, mint állapotot fejeznek ki (*Ez a hely foglalt*). A befejezett melléknévi igenév állítmányi használatát idegennek érezzük, vagy helytelennek tartjuk: **A matrica fölragasztott (föl van ragasztva helyett)*; **Az arca kisminkelt (a ki van sminkelve helyett)*.

Az orvosi nyelvben elsősorban a leletek szövegében találtam helytelenül használt befejezett melléknévi igeneveket. Jól megfigyelhetően, a leletező orvosok szokása – nyilván a rövidebb kifejezőmódra törekedve –, hogy befejezett melléknévi igenevet használnak. Leletekből idézett helytelen szerkezetek: **A cerebellum fehér- és szürkeállománya megtartott*; **Az ethmoidalis sejtek mindkét oldalon teljesen kitöltöttek*; **Mitralis és aortabillentyűk echodensitasa fokozott*. A melléknévi igenevet ne állítmányi, hanem jelzői szerepben használjuk! Például: *megtartott szürkeállomány, kitöltött ethmoidalis sejtek, fokozott echodensitas*.

A befejezett melléknévi igenévi állítmány helyett nyugodtan ajánlhatjuk a létige és a határozói igenév kapcsolatát is: *Az ethmoidalis sejtek teljesen ki vannak töltve*; *A nyálkahártya meg van vastagodva*.

IRODALOM

1. Szepes Gyula *Ne légyen egy nap, egy perc elvesztve* Budapest, Gondolat 1986:20–57. (<http://mek.oszk.hu/01600/01688/01688.htm>)

Ludányi Zsófia

A szóban forgó szerkezet többféle néven használatos a magyar szakirodalomban, H. Varga (4) például az alábbi elnevezéseket sorolja fel: körülírt szenvedő alak, állapotjelző igenévi állítmány, állapotjelző igealak, állapotváltoztató(i)

(ige)szerkezet, határozói igeneves szerkezet, analitikus ige. A generatív nyelvelméleti irányzatban más megnevezésekkel is találkozunk (1, 6).

A határozói igeneves szerkezethez fűződő tévhiteket Szepes Gyula részletesen tárgyalja a *Nyelvi babonák* c. könyvében (11). Beszédes a könyv címe: valóban, a létige + határozói igenév szerkezet kárhóztatása egyike azon nyelvi tévhiteinknek, amelyek máig tartják magukat. Mint Szepes írja, valamikor az 1860-as években bélyegezték meg ezt a szerkezetet, olyan „sikeresen”, hogy a germanizmus vádjá egy-két évtized alatt elterjedt a nyelvészek, tanárok körében.

Szepes számos példával bizonyítja, hogy ez a szerkezet régóta jelen van a magyarban. A Jókai-kódexben, amely a XIV. század végi nyelvállapotot tükrözi, már a mai formájában megtalálható a szerkezet. A kései ómagyar korban biztosan nem beszélhetünk német nyelvi hatásról. Szepes emellett számszerű adatokkal bizonyítja, hogy számos magyar költő (Balassitól kezdve egészen Madáchig és a fiatal Arany Jánosig) használta műveiben a létige + határozói igenév szerkezetet. Mindemellett rokon nyelvi példákat is hoz: a magyar legközelebbi nyelvrokonai, a manysi (vogul) és a hanti (osztják) nyelvben is megtalálható ez a szerkezet. A hantiban a határozói igenév képzője a -mán. Szepes hanti nyelvű példája: *lavem halmán ol*, ennek magyar megfelelője: *lovam halván van*, vagyis: *meg van halva*. E szerkezet tehát a rokon nyelvek tanúsága szerint egészen az ugor korba nyúlik vissza, vagyis a német nyelvi hatás ki van zárva.

Visszatérve a nyelvi babona történetére, Szepes szerint az 1870-es évek vége felé a *lenni* + határozói igeneves szerkezetet az iskolákban már az egyik leginkább üldözendő nyelvi jelenségnek tartották. A XX. század elején Simonyi Zsigmond (10) – látván, hogy a létige + határozói igeneves szerkezet üldözése egyre nagyobb mértéket ölt – jobbnak látta közbelépni. Elsősorban a tanítókat, tanárokat tette felelőssé a helyzet kialakulásáért. „És tanítóink [...] olyan kevésbé bízhatnak saját nyelvérzékükben, hogy gondolkodás nélkül, szajkó módjára ismétlik vaskalapos nyelvtanosok alaptalan ítéleteit.” Simonyi, mint Szepes (11) írja, a köztes megoldást mellett döntött, tehát a létige + határozói igeneves szerkezeteknek csak egy részét tartotta germanizmusnak (illetve latinizmusnak): „Ettől az állapotváltoztató szerkezettől, amelyet az egész magyarság talán már évezredek óta használ, élesen különbözik az a másik használat, amely szerint ugyanezt a szerkezetet eredeti régi jelentésétől eltérítve a történet kifejezésére alkalmazzák. Régi irodalmunkban e jelenséget a latin nyelv hatásából magyarázhatjuk, újabban a dunántúli nyelvjárásokban s némely írónál a német nyelv hatásának róhatjuk föl” (10). Számos példával mutatja be ezt a gyakorlatot, többek között idézi Arany Jánosnak Tompa Mihályhoz

1. A *-gal jelölt kifejezéseket a szerkesztőség helytelennek tartja.

írott levelét, ahol a költő azt írja: „Számoltam minden fillért [...] háztartásom meg *lőn szorítva*.” Faludi Ferenctől is hoz példát: „Egyszer már meg *lesz mondva* az istenhozzád”, hozzátéve, hogy Faludi „ezt is – mint több más efféle – a nép nyelvéből vette” (10). Simonyi (10) szerint a XIX. század második negyedében terjedt el igazán az *írva lett, írva lesz* szerkezet. A *Magyar Nyelvőr* már indulásakor üldözni kezdte ezeket az alakulatokat, olyannyira, hogy némileg sikerült is visszaszorítani. Ennek azonban az volt az ára, hogy az „eltompult nyelvérzékű” beszélők az *írva van* alakot is megbélyegezték. Vagyis Simonyi azt állította, hogy csak az állapotot jelölő létige + *-va, -ve* szerkezet a magyaros (*meg van írva*), a történést kifejező (*meg lett írva, meg lesz írva*) valóban német hatásra terjedt el.

H. Varga (4) szerint a szerkezet tulajdonképpen annak az iskolai „hármasszabálynak” köszönhetően maradt fenn, amely nagymértékben korlátozta ugyan a használatát, de mégiscsak igazolta létjogosultságát. A „hármasszabály” szerint csak akkor elfogadható a szerkezet, ha:

- valóban állapotot fejez ki;
- az igenevet tárgyias igéből képezzük;
- jelen vagy múlt időben használjuk.

E szabály azonban nem áll összhangban a nyelvi valósággal, mivel készítői nem vették figyelembe a nyelvhasználatot. Az állapotkifejezés mint feltétel például már csak azért sem működőképes, mivel korántsem olyan egyértelmű, mikor jelöl állapotot a szerkezet és mikor nem. A nyelvhasználat olyan sok esetben ellentmond ennek a szabálynak, hogy kimondhatjuk: nincs értelme ilyesféle előírásokat tenni a szerkezet használatára vonatkozóan.

Az sem állja meg a helyét, hogy a létigével kapcsolatban csak a tárgyias igék határozói igeneve használható, a tárgyatlanoké nem. Kertész (6) arra a következtetésre jutott, hogy a határozói igeneves szerkezetet tárgyias és unakkuzatív igékből képezhetjük. (Az utóbbi történést, létezését kifejező igéket jelent, illetve olyan igéket, amelyek alanya a cselekvés elszenvetője [paciens] jelentéstan szereppel bír, például *fázik, olvad, folyik*). Károly Sándor (5) korábbi megállapítása is – miszerint a szerkezet használata a történést jelentő tárgyatlan igék csoportjában tűnik szilárdabbnak – összhangban van ezzel.

Mi a helyzet tehát a létige + határozói igenév szerkezettel? Azt mondhatjuk, még ma is keresi a helyét a magyar nyelvben. Vannak, akik használják, ugyanakkor még mindig sokan idegenkednek tőle, németesnek tartják. Találkozhatunk olyan előíró szemléletű nyelvemelő írásokkal, amelyek tisztázták ugyan a germanizmus vádja alól a létige + határozói igeneves szerkezetet, de egyéb szempontokra hivatkozva azt tanácsolják, hogy bizonyos esetekben inkább kerüljük el a használatát. H. Tóth Tibor (3) nyelvemelő írásában például azt javasolja, hogy ha többes szám harmadik vagy első személyű igealakokkal egyenértékűen vagy konkrétan tudjuk

kifejezni mondandónkat, és cselekvő szerepű igeről van szó, akkor az *el van utazva* helyett mondjuk inkább azt: *elutazott, távol/vidéken/külföldön van, nincs bent/nincs itt/nincs itthon*. A *Nyelvemelő kézikönyv* (2) is azt írja, hogy némelyik határozói igeneves szerkezet (s közéjük sorolja az *el van utazva példát is*) „helyessége bizonytalan vagy vitatható”, és csupán a beszélt nyelvben tartja elfogadhatónak (bizalmas-pongyola stíluselemként), az írott nyelvben kerülendőnek tartja. Ugyanígy helyteleníti azt, ha tudatos cselekvést, mozgást, helyváltoztatást jelölő igékből képzünk van + határozói igeneves szerkezetet: *fel van mászva, le van ülvé*.

Maradva az *el van utazva* szerkezetnél, nézzük meg, miről is van itt szó. A szerkezet itt állapotot jelöl, vagyis azt, hogy az illető elutazott, és még mindig nincs itthon. Ha azt mondjuk, *elutazott*, az akár azt is jelentheti, hogy az illető azóta már rég hazajött. Simonyi Zsigmond (9) szerint nem a cselekvés, a történést kifejezéséről van szó ezekben az esetekben, hanem a cselekvés, történést követően beállt állapotot fejeznek ki. Nádasdy Ádám (7) szerint egy nyelvi változásnak vagyunk tanúi, történetesen annak, hogy megjelent a magyar nyelvben az állapotkifejező befejezett igealak. A *meg lesz írva* szerkezettel is foglalkozott Nádasdy (8) egyik későbbi írásában.

Zárásul ismét Simonyi Zsigmond szavait idézném. Simonyi azt az elvet vallotta, hogy minden, amit magyar anyanyelvűek valahogyan, valahol mondanak, az úgy van helyesen magyarul. E gondolatot viszi tovább az utóbbi évtizedben – többek között – Kálmán László, Nádasdy Ádám és Sándor Klára. Úgy tűnik, Simonyi (9) a *meg lesz írva* szerkezettel foglalkozó írásában kivételt tett, nem alkalmazta következetesen saját elvét. Hiszen ő maga fogalmazta meg azt a máig élő előíró szabályt, hogy csak állapot kifejezésére helyes a *lenni* + létige szerkezetet alkalmazni, történést kifejezésére nem. E kivételes esettől eltekintve mégis azt az elvet vallotta, hogy a nyelvszokás dönti el, mi a helyes, nem pedig a nyelvemelő.

„A nyelvésznek voltaképpen csak az a kötelessége, hogy ilyen esetekben megállapítsa a tényállást, hogy mennyire van elterjedve valamely kifejezésmód a népnyelvben s az irodalmi nyelvben. Hogy aztán a stílusnak esztétikai szempontjaiból nem lehet-e kifogást tenni ellene, az más kérdés. De ezek a szempontok csak a költői nyelvben s a fönséges vagy legalább magasabb szárnyalású vagy szónoki prózában irányadók. A többi irodalom s az élőbeszéd általában a *nyelvszokást* vallja urának. [...] [A] nyelvészek s az akadémiák csak igen csekély mértékben irányozhatják a nyelv fejlődését. Az ízlés és a nemzeti szellem szempontjából sajnálhatjuk ezt, de a ténnyel magával okvetetlen számolnunk kell” (9).

IRODALOM

1. Alberti Gábor *Passzivitási művelet a magyarban* Néprajz és Nyelvtudomány 1996;37:7–46.
2. Grétsy László, Kemény Gábor *Nyelvemelő kézikönyv* Budapest, Auktor Könyvkiadó 1996.

3. H. Tóth Tibor *Fel van mászva, el van utazva* <http://nyelvmuevel.hu/magyarosan-nyelvhelyesség/fel-van-maszva-el-van-utazva> (letöltés: 2016. augusztus 31.)
4. H. Varga Márta *A határozói igenév és a létige szerkezete* In: Klaudy Kinga, Dobos Csilla (szerk.) *MANYE XV. A világ nyelvei és a nyelvek világa. Sokszínűség a gazdaságban, a tudományban és az oktatásban* MANYE, Miskolci Egyetem, Pécs, Miskolc 2006:186–90.
5. Károly Sándor *El van ázva..., el volt ázva* Magyar Nyelv 1959;55:536–40.
6. Kertész Judit *Eseményszerkezet, aspektus, mondat szerkezet. A predikatív határozói igenevek* Szakdolgozat, Kézirat 2005. (<http://mek.oszk.hu/04000/04076/04076.htm>) (letöltés: 2016. augusztus 31.)
7. Nádasdy Ádám *Mi a baj a nyelvműveléssel?* 2002. (http://seas3.elte.u/delg/publications/modern_talking/mi_a_baj.html) (letöltés: 2016. augusztus 31.)
8. Nádasdy Ádám *Meg lesz mondva a tuti* 2006. (http://seas3.elte.hu/delg/publications/modern_talking/83.html) (letöltés: 2016. augusztus 25.)
9. Simonyi Zsigmond *Elévült hibák és látszólagos hibák* Magyar Nyelvőr 1899;28:536–40.
10. Simonyi Zsigmond *Írva volt, írva van, írva lesz* Magyar Nyelvőr 1907;36:385–97.
11. Szepesy Gyula *Nyelvi babonák* Budapest, Gondolat Kiadó 1986. (<http://mek.oszk.hu/01600/01688/01688.htm>) (letöltés: 2016. augusztus 25.)

ÖSSZEJEGYZÉS

Bősze Péter

A létige és a határozói igenév társítása nyelvünk sajátja, nem németes szerkezet. Állapotot fejez ki személytelenül (*A nyirokcsomók már el vannak távolítva*). Ha a személy ismert, szabatosabb a személyes kifejezés (*A nyirokcsomókat már eltávolítottuk*).

A befejezett melléknévi igenév jelzői használata teljesen helyénvaló (*fűzött könyv, műtött beteg, alvadt vér*), állítmányként lehetőleg ne használjuk (*a sejt zárványokkal kitöltött helyett a zárványokkal kitöltött sejt szabatosabb*); legfeljebb csak akkor, ha tulajdonságot, majdnem tulajdonságot fejez ki (*Ez a hely foglalt [foglalt hely]; A lehetőség adott [adott lehetőség]*).

Berényi Mihály

Ha a társadalom mindkét változatot elfogadja, kinek-kinek szíve joga, hogy melyiket használja. A felelős szerkesztő hagyja az író, hogy a saját stílusát használja. Mi, öregek, a két változat közül a megbélyegzett germanizmusokat igyekeztünk elkerülni. A mi könyvünk nem *ki van adva*, hanem *megjelent*, és ez a vita nem *le van zárva*, hanem *befejeztük*.

„[...] hiszek benne, hogy magyarul kell beszélünk, magyarosan kell írunk akkor is, ha szakmáról, »belső ügyekről« van szó. Időnként előfordul persze, hogy egy kifejezés vagy nyelvi fordulat láttán sajnálattal – vagy talán irigykedve – állapítom meg, hogy milyen ügyesen ki tudja ezt fejezni az angol, magyarul azonban sehogyan sem sikerül. (Ennek egyik oka az, hogy ugyanazt a szót főnévként és igeként egyaránt használhatják: ez nagy hajlékonyságot ad új kifejezések gyártásakor. Nem jut eszembe olyan magyar szó, ahol ugyanezt meg lehet tenni.)

Mondom, gyakran irigykedem az angol nyelv könnyed kifejezésmódjára bizonyos fordulatokra gondolva. De egyre többször veszem észre, hogy milyen nagyszerűen lehet magyarul kifejezni ezt vagy azt – amikor erre sem az angol, sem a sokkal nehezkesebb német nem lenne képes.»

Hajtman Béla
Magyar Orvosi Nyelv
2004;4/1:13–5.